

הלכות נחלות פרק יא

א. מעות שליתומים שהניח להן אביהן אינן צריכין אפטרופוס, אלא כיצד עושין בהן: בודקין על מי שיש לו נכסים שיש להם אחריות, ויהיו עדית, ויהיה איש נאמן ושומע דיני תורה, ומעולם לא קבל עליו נדוי; ונותנין לו המעות בבית דין, קרוב לשכר ורחוק להפסד, ונמצאו היתומים נהנין משכר המעות.

ב. וכן אם אין לו קרקע, ונתן להן משכון זהב משוכר שאין בו סימן נוטלין בית דין המשכון, ונותנין לו המעות קרוב לשכר ורחוק להפסד. ולמה לא יקחו משכון כלים שלזהב או חלי שלזהב שמא שלאחרים הוא, ויתנו סימן, ויטלוהו אחר מותו, אם ידע הדין שאין זה אמוד.

ג. וכמה יפסקו בשכר: כפי מה שיראו הדיינים או שליש השכר, או חציו; אפלו רביע השכר ליתומים אם ראו שזו תקנה להם, עושין.

ד. לא מצאו אדם שיתנו לו המעות, רחוק להפסד וקרוב לשכר הרי אלו מוציאין מהן מזונות מעט מעט, עד שיקנו להן במעות קרקע, וימסרו אותה ביד אפטרופוס שיעמידו להן.

ה. כל המטלטלין שליתומים שמין אותן, ומוכרין אותן מיד בבית דין. ואם היה השוק קרוב למדינה מוליכין אותן לשוק ומוכרין אותן, ויצטרפו דמיהן עם המעות שליתומים.

ו. מי שהיה בידו שכר שליתומים אם יניחו כאן עד שימכר, שמא יחמיץ, ואם יוליכו לשוק, שמא יארעו אנס בדרך הרי זה עושה בו כדרך שהוא עושה בשלו. וכן כל כיוצא בזה.

ז. כשמעמידין בית דין האפטרופוס, מוסרין לו כל נכסי הקטן, הקרקעות והמטלטלין שלא נמכרו; והוא מוציא ומכניס, ובונה וסותר, ושוכר ונוטע וזורע, ועושה כפי מה שיראה שזה טוב ליתומים. ומאכילן ומשקן ונותן להן כל הוצאתן, כפי הממון וכפי הראוי להן; ולא ירויח להן יתר מדי, ולא יצמצם עליהם יתר מדי.

ח. כשיגדלו היתומים, נותן להם ממון מורישן; ואינו צריך לעשות חשבונות מה הכניס ומה הוציא, אלא אומר להן זה הנשאר, ונשבע בנקיטת חפץ, שלא גזלן כלום.

ט. במה דברים אמורים, בשמנוהו בית דין. אבל אפטרופוס שמנוהו אבי יתומים, וכן שאר המורישין אינו נשבע על טענת הספק.

י. יש לאפטרופוס ללבש ולהתכסות מנכסי יתומים, כדי שיהיה מכבד ויהיו דבריו נשמעין; והוא שיהיה ליתומים הנאה בנכסיהן, בהיות דבריו נשמעין.

יא. יש לאפטרופוס למכר בהמה ועבדים ושפחות שדות וכרמים, להאכיל ליתומים, אבל אין מוכרין, ומניחין המעות. ואין מוכרין שדות לקח עבדים, ולא עבדים לקח שדות, שמא לא יצליחו; אבל מוכרין שדה לקח שורים לעבודת שדות אחרות, שהשורים הן עיקר כל נכסי שדות.

יב. אין האפטרופין רשאים למכר ברחוק ולגאל בקרוב, למכר ברעה ולגאל ביפה, שמא לא יצליח זה שקנו. ואין רשאים לדון

וְלַחֹב עַל מִנַּת לְזָכוֹת לִיתוּמִים, שָׁמָּה לֹא יִזְכּוּ וְנִמְצָא הַחֹב קָיָם.

יג. אֵין הָאֶפְטְרוֹפִין רִשְׁאִין לְהוֹצִיא עֲבָדִים לְחֵרוֹת, אֶפְלוּ לִקַּח מִן הָעֶבֶד דָּמִיו שִׁיֵּצֵא לְחֵרוֹת. אָבֵל מוֹכְרִין לְאַחֲרִים; וְלוֹקְחִין מֵהֶן הַדָּמִים, עַל מִנַּת שִׁיּוֹצִיאוּהוּ לְחֵרוֹת, וְאוֹתָן הָאַחֲרִים, הֵן שִׁמְשַׁחְרֲרִין.

יד. הָאֶפְטְרוֹפִין תוֹרְמִין וּמַעֲשִׂרִין נִכְסֵי יְתוּמִים כְּדִי לְהַאֲכִילָן, שָׁאִין מֵאֲכִילִין אֶת הַיְתוּמִים דְּבַר הָאָסוּר; אָבֵל לֹא יַעֲשֶׂה וְלֹא יִתְרַמוּ, כְּדִי שִׁיַּנִּיחוּ הַפְּרוֹת מִתְקַנֵּין, אֲלֹא יִמְכְּרוּ אוֹתָן טָבֵל, וְהִרוּצָה לְתַקֵּן יִתְקַן.

טו. הָאֶפְטְרוֹפִין עוֹשִׂין לְקַטְנִים סֶכֶּה וְלוֹלֵב, וְצִיצִית, וְשׁוֹפָר, וְסֹפֵר תוֹרָה תְּפִלִּין וּמְזוֹזָה, וּמַגֵּלָה. כָּלָלוּ שְׁלֹדָבֵר: כָּל מַצּוֹת עָשָׂה שִׁישׁ לָהּ קֶצֶבָה, בֵּין שֶׁהִיא מִדְּבַרֵי תוֹרָה בֵּין שֶׁהִיא מִדְּבַרֵי סוֹפְרִים עוֹשִׂין לָהֶם, אֵף עַל פִּי שָׁאִינָן חִיבִין בְּמַצּוֹה מִכָּל הַמַּצּוֹת אֲלֹא כְּדִי לְחַנֵּכָן. אָבֵל אֵין פּוֹסְקִין עָלֶיהֶן צְדָקָה, וְאֶפְלוּ לְפַדְיוֹן שְׁבוּיִים, מִפְּנֵי שִׁמַּצּוֹת אֵלוּ, אֵין לָהֶן קֶצֶבָה. וּמִי שֶׁנִּשְׁתַּטָּה אוֹ שֶׁנִּתְחַרַּשׁ בֵּית דִּין פּוֹסְקִין עָלָיו צְדָקָה, אִם הָיָה רָאוּי.

טז. אֵף עַל פִּי שָׁאִין הָאֶפְטְרוֹפּוֹס צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת חֲשָׁבוֹן, כְּמוֹ שְׁבֹאֲרָנוּ, צָרִיךְ לְחַשֵּׁב בֵּינוֹ לְבֵין עֲצָמוֹ וּלְדַקְדֵּק, וּלְהַזְהִיר הַרְבֵּה מֵאֲבִיָּהֶן שֶׁלֹּאֵלוּ הַיְתוּמִים שֶׁהוּא רוֹכֵב עָרְבוֹת: שֶׁנֶּאֱמַר "סֵלוּ, לָרֹכֵב בְּעָרְבוֹת בֵּיהָ שָׁמוּ . . . אָבִי יְתוּמִים, וְדִין אֲלֻמָּנוֹת אֱלֹהִים, בְּמַעֲוֹן קִדְשׁוֹ" (תהילים סח, ה-ו).

ברוך רחמנא דסייען. נגמר ספר שלושה עשר, בעזרת שדי. ומנין פרקים שלספר זה, חמשה ושבעים: הלכות שכירות, שלושה עשר פרקים; הלכות שאלה ופקדון, שמונה פרקים; הלכות מלוה ולוה, שבעה ועשרים פרקים; הלכות טוען ונטען, ששה עשר פרקים; הלכות נחלות, אחד עשר פרקים.